

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Masa' be-'erets ha-qedem

Deinard, Ephraim

Presburg, 643 [1882/1883]

אנרימס

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-11815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-11815)

לפני ספהנ"ו. ולדעת אחרים נולד שם גם הפלוסוף פיטאגוראס. על ערבת
האי בנוים בתים קטנים. תושבי האי ישמעאלים ויונים.
זמן לא רב התמחהנו על האי הזה ונלך לדרכנו. וארבע עשרה
שעות ארכה לכתנו. ונעבור על פני האי סאמאס עד בואנו אל האי כיאס.

כיאס

האי הזה עומד בים האעגאי. ויחשב לאדמת אזיא. גדלו י"ח פרסאות
מרובעות, ומכוסה על פני כל בהרים גבנונים והרי געש. ומהם ההר הנודע
בשם "עליאשבערג" (פעלינעאס). תושבי האי יחשבו לששים עד שבעים
אלף איש. רבם יונים, וכאלף איש מבני ישראל.

אדמת האי ברוכה ופוריה מאד. ולא נופלת היא כמעט מאדמת אי
קפריא. ורק בזאת נופל הוא מאיים אחרים: לרגלי הרעשים הנוראים אשר
יקרו שמה לפעמים לא רחוקות. וגם אחרי היותנו שמה במשך איזה ימים,
פתאום פור התפוררה הארץ ויהי רעש נורא ואיום, כל בתי העיר נהפכו
כרגע לגלים נצים, ואלפים מיושביה מצאו קברם תחת גלי עפרם, כנודע לכל
קוראי מ"ע. לפי המסורה נולד המשורר האמער היוני על האי הזה.

בעשר שעות התמחהנו על האי הזה. ומהאניה נשמע קול חליל
המכונה לאות כי ישובו הנוסעים מן העיר אל האניה. ובכן יצאנו לדרכנו.
רוח קל הניע מעט את מי הים וגליו שחקו לפנינו כהולכי בחליל. סוסי
הים (דעלפינען) רקדו כאלים משני עברי האניה והמון איים זרועים על פני
הים מלפנינו ומאחרינו עד כי כמעט לא נראו מי הים. וכה התענגנו בכל
משך נסיעתנו כעשרים שעות, עד אשר באנו לתוך לשון-ים סמירנא
הקללה בתבל לרגלי ארכה וטובה, וביחוד מצבה אשר תשתרע בין שני טורי
הרים גבנונים אשר יהיו למחסה לאניות מפני כל רוח סער, ולמגן מאניות
מלחמה לבל תחרונה לפני הארץ. ההרים והגבעות משני עבריה עטופים
בירקרק חרוץ, ובכל עצי עושי פרי ויבול ארצות הקדם עד כי לא תשבע
העין מראות את כל כבוד הדר הטבע אשר תפגש מכל עברים. והאיש הבא
מארצות הצפון אשר לא נסה לראות כזאת, ידמה כי לעדן גן אלהים תובילהו
האניה. איזה שעות ארך מסעינו דרך לשון הים עד בואנו לחוף סמירנא.

סמירנא (איזמיר).

העיר הזאת היא אחת הערים הגדולות והנכבדות בתוגרמה האזיאטית
מספר תושביה כשתי מאות אלף איש. תוגרמים, יונים, ארמענים ויהודים. בה
מסחר גדול לכל קצוי הארץ. בה חוף לאניות יפה מאד אין ערוך אליו בין
כל חפי הים באירופא. אפס העיר עצמה לא תואר לה ולא הדר. רוב בניניה
בנוים בטעם בניני היונים. אצל כל בית קרוב אל הפתח נטוע עץ אחר

ולפעמים גם שנים, רחובותיה צרים ועקומים. כל העיר בנויה בשפוע הר
רם ונשא. ובן איירופא לא ישבע ענג בבקרו את העיר ורק איזה בנינים
חדשים ויפים נמצאים על חף הים.

האיש העומד על ראש ההר המתנשא מעל להעיר, יגלה לעיניו מחזה
יקר ונפלא מאד לא יתואר באמר ודברים. מחזה כל העיר עם המון מגדליה,
חף הים עם המון האניות אשר תראינה מרחוק כיער גדול מעצי תמרים,
הרים וגבעות מעלפים כל צבי חמדת הטבע עומדים כקירות נשגבים לשמור
את מבואות הים. איים וציים מכסים את כל פני הים מרחוק. הרבות קרומים
זרועים בכל עבר ופנה ואת כל אלה תפגוש העין ברגע אחד עד כי לא ידע
האדם על מה יביט ראשונה. אכן נפלא מאד מחזה הטבע במקום הזה!

בכל הדרך מיפו עד סמירנא היתה אניתנו מלאה כצאן אדם. וביחוד
היונים מכל האיים אשר עברנו עליהם. ואחרי אשר אין סדר ומשמר על
אניות אסטעררייך בכלל, ואיש הישר בעיניו יעשה, ונוסף לזה היה רב החובל
שותה שכור כל הימים, ולרגלי הלחץ והרחק הנורא מהמון הנוסעים עם כל
כלי בתיהם אשר כל אחד יוכל לקחת אתו על האניה חנם בלי כל מעצור
קרה לא אחת ושתיים ריב ומדנים בין הנוסעים וביחוד כהו עיני היונים מכעש
על היהודים אשר היו להם למותר. ולפעמים התנפלו על היהודים להכותם
ורב החובל לא אבה לדעת מאומה מכל אשר יעשה על אניתו, ולא ענה
לאיש אשר התאונן רע באזניו. ומלבד הנוסעים אשר נוספו בכל יום מן האיים
הנה נסעו באניתנו יותר ממאה אנשי הצבא הערביים אשר לקחו מחדש
לעבודת הצבא. ושר מאה בראשם. אלה אנשי הצבא הראו בכל עת כי לבם
טוב לישראל ושנאתם הגדולה מאד אל היונים, כי על כן עמדו תמיד לימין
היהודים. כפי אשר נוכחנו לדעת בכל הדרך, ראינו כי לא בכל חשק לבב
הלכו הערביים לעבוד בצבא תוגרמה. ולא בסתר התפארו כי בכואם
לקאנסטאנטינאפעל יברחו אל אניות הבריטנים לעבוד שמה יען בכל הדרך
לא הניה פקידם לאיש מהם לרדת מן האניה. אפס אחרי אשר עמדה אניתנו
יום שלם בסמירנא והעת הגיעה לעזוב את החף נאספו אל אניתנו עוד המון
נוסעים אשר לא יכלה האניה להכילם והמהומה גדלה עד לשמים לרגלי
הקולות המשונים והצעקות הנוראות מהנוסעים ומהמון היונים אשר כתרו את
האניה באניותיהם הקטנות, ונוסף על זה החל גשם שוטף לרדת מן השמים.
ומכסה על האניה למחסה מורם אין. ובן ארץ הקדם אף העשיר שבעשירים
לא ישלם לעולם מחיר המסע בקא מדרגה שניה או ראשונה. כי על כן
התאמץ כל אחד למצוא מחסה ממטר ולחסות את כליו ובגדיו לבל ירטבו
ולרחוק רגלי רעהו לקחת מקומו. ויהי ריב ומיצה ומכות חדרי בטן מנת
נוסעים רבים והועקה הקיפה את כל האניה ותהי לחרדת אלהים. ופקיד
האניה שותה שכור כדרכו ולא חש לעשות סדרים, וכאשר רד היום עזבה
האניה את החוף ותלך לדרכה. עברו איזה שעות והגשם חרל. כוכבי השמים
יצאו לפנינו בכל הודם ותפארתם. והמון האיים עומדים כאנשי צבא מסביב

לנו, ועל מנהל האניה לבקש דרך ביניהם. וכאור הבקר עברנו על פני האי טענעראם וחשבתי לראות עוד שרידי חרבות טראיא. שני לילות ויום אחד הלכה האניה מבלי אשר עמדה בשום מקום עד בואנו לחוף הארדאנעל-לען. ושם עמדה האניה להוריד את הערביים אנשי הצבא ואחרי כן הלכה לעבר השני ותתיצב אצל חוף גאליפאלי. אך לא עמדה שמה רק כשעה אחת ונלך דרכנו עד בואנו קאנסטאנטינאפאלה. וברגע בואנו מצאנו אניה בריטאנית ההולכת לחפי ים האזאוי ונתן את שכרה ובשעה השלישית אחרי הצות היום הסיע את עוגנה מתהום הבאספארוס ותלך לדרכה. רב החובל נסע בפעם הראשונה בימי חייו על ים השחור כי על כן לקח לו איש יוני למורה דרך ויהי אך הרחקנו מסע שתי שעות בים השחור הרגשתי כרגע כי אבד דרך. אחרי אשר עלינו היה ללכת קרוב לחוף אזיא כי לקערץ היו פנינו מועדות. נגשתי אל היוני מורה הדרך והשמעתיו כי האניה תתעה בתהו לא דרך, דברי אלה היו לו כחומץ על נתר ויקלל ויקצף על הרחיבי עו בנפשי לספוק בידעתי. אני ורעי ה' בלום ועוד אשה אחת מקערץ היינו על האניה וזולתנו אין איש עוד — מלבד המלחים — כי על כן קרבנו אל פקיד האניה ונגיד לו כי ישמר מכנהלו היוני. יען נודע הדבר לכל, כי לפעמים לא רחוקות יעשו מורים מתעים כאלה בודון להוליך את האניה לנפצה על שן סלע למען יקבלו הון עתק מחברת בוטחי האניות, ובקערץ ישנם איזה אנשים אשר התעשרו עשר רב מזה וחברת פועלי און אלה בקערץ יקחו רכבות אלפים כסף במחיר אשר יתקנו את האניה מעט. רב החובל שמע את הדברים האלה ברוח שוקטה ולא ענה כמעט. והי כי חזקו עליו דברינו כי יקה את מפת הארץ בידו לראות כי כנים דברינו, עשה זאת בלי חמדה ולא דבר דבר. למחרת היום הלכנו עוד מבקר עד ערב, וחצי האי קרים עוד לא נראה לעינינו. נגשתי שנית אל רב החובל והשמעתיו כי לא לקערץ נבוא כי אם לבאלאק-לאווא או סעוואסטאפאל, בקצה השני מחצי האי. הירה עם כל צבא גדוריו הכוכבים יצא על פני השמים ויאיר את השכת הלילה ואנחנו לא יכלנו לתת לעפעפינו תנומה כי חכינו לראות קץ הדבר. בשעה השניה אחרי הצות הלילה, נראה לנו אור מגדל מאיר ולאט לאט התלו גם הררי קרים להראות אלינו, מלאתי את פני מורה דרך המתעה קלון בהראותי לו כי צדקנו במשפטנו אחרי אשר עלינו היה ללכת ישר לקערץ ובאופן זה לא היה לנו לראות רכסי הררי קרים. כשתי שעות הלכה האניה נגד מגדל המאיר ופתאום ירד טל מן השמים ויכס את פני כל היקום עד כי לא ראינו איש את אחיו. והי כאשמורת הבקר והאניה קרבה אל חוף קרים במקום סלעים נוראים עד כי כפשע היה בינינו ובין המות. החלונו לצעוק בקול גדול על פקיד האניה ומורה דרכו הוזה הארוור. ותהלה לאל כי הצליח עוד להסיע את האניה ממקום הסכנה. ואז ראו כלם כי קרובים אנחנו לסעוואסטאפאל מהלך שעה אחת. ויאהו דרכו ללכת לארך חצי האי, האניה היתה חדשה וטובה ולא נשאה כל משא.

כי על כן מהרה ללכת מאד, ארבע עשרה מיל בריטניה בכל שעה. ולעת
ערב באנו לקערץ. שני ימים נחתי מעמל הדרך בבית ירדני חי בלום בית
מלא כל טוב, ואח"כ שבתו לביתי.

תוצאות מסעי, ואת אשר ראוי ונכון לעשות באה"ק לפי דעתי כתבתי
על ספר ושלחתי להשר ק' אשר שלחני. ובלי כל ספק עשה והצליח, לולא
החלו המהומות נגד היהודים בארצנו, אשר הפריעו את מחשבתו הטובה.

תעודת ישראל ואחריתו בין העמים.

בשאלת היהודים אשר עלתה על כל לשון ותחי לדבת עם ברוב
ארצות איירופא בשנות המאה הזאת, טעו כל הסופרים כמעט לחשוב, כי רק
עתה נתעוררה השאלה הזאת להגלי הדעות החדשות והמושגים החדשים אשר
הפכו את הסדרים הישנים על פניהם, וגם ישראל שנה את דרכיו הישנים
ככל העמים. כי על כן התעוררו לשאול אם ראוי הוא היהודי הנודד הנצחי
לתת לו משפט אדם כלכל האדם, אחרי אשר בצרת כל העם אשר הוא
יושב בתוכו גם לו צר. ובשמחתו ישמח גם לכו או אולי אחרי כל אלה,
היהודי הוא בריה בפני עצמו, ודי לו אשר הוא חי בחסד העמים אשר יתנו
לו לשבת ביניהם, אבל חלילה לו להתערב בהנהגת המדינה ולשבוע מטובה
וכבודה. כי על כן כל עוד אשר שכב היהודי למעצבה בתחום מיוחד למענו
מחוץ לעיר ודבר לא היה לו עם אדם, לא היתה ולא יכלה להיות כל
„שאלת היהודים“ אחרי אשר כל איש אשר היו לו ידים ואגרוף רשע יכל
להכהו על הלחי ובל אשר לו פה יכל לרוק בפניו ולא נאשמו, וכל זד
ארור ומרצה עשה בהם כחפצו מבלי כל שאלות ותשובות. ואם עלה
על לב המושל לגרש את כל היהודים מארצו, וכטוב לכו ביין אמר ועשה.
כי על כן היתה שאלת היהודים לשאלה רק בפי העמים, ואחרי אשר איזה
משרי הנוצרים אשר רחמו על העם הנדכא הזה המליצו טוב על ישראל
בבתי המתוקקים ונבחרו העמים, התעוררה התשוקה גם בלב היהודים לדרוש
משפט ותורת אדם מירי עושקיהם כה אשר שמום אלפי שנים כעפר לרוש.
ובארץ אשר הצליח להם להשיג חפצם, הסתפקו במה שיש בידם ויתאמצו
להוכיח לשכניהם כי ראויים המה אל הזכות אשר השיגו בחסדי העמים.
בזאת אשר בעטו בדרכי אבותיהם וימאסו בכל קדשי בית ישראל אשר היו
להם כמזכיר שפלות אבות אבותיהם. ויתערבו בגוים, ושם ישראל היה להם
לחגא. ובאולתם חשבו כי מעתה ישבו שאננים ואיש לא יגזול משפטם לעין
השמש והשכלת איירופא תעמוד לימינם. ואף כי לפעמים לא רחוקות שמעה
אזנם קול קורא אחריהם מלא, ועוד שמם מנאץ בפי העמים, חשבו זאת רק
להד קול ימי הבינים אשר ברבות הימים יאלם דומיה מנערת ההשכלה מלכת
כל הארץ. ובכן תקום תקופה חדשה לישראל אשר כמוה לא נהיתה למיזם
הלך בגולה. ואמנם נמצאו מטיצים וחווים בישראל אשר חשבו כי בן יהיה